

Okres powojenny - *Post-war time*

Tuż po wyzwoleniu nowe władze gminne przystąpiły do organizowania nowej rzeczywistości. Na sesji sołtysów zorganizowanej 1 lutego 1945 roku w Korzennej - tuż po wyzwoleniu Sądecczyzny - wójt gminy Józef Kotyza zawiadomił obecnych o objęciu władzy, a sołtysi „winni w swoich lokalach urzędowania wywiesić orły polskie”¹. Niezwłocznie miały zostać uruchomione szkoły. Przygotowywano się do szybkiego powołania milicji, ponieważ po okresie wojny miały miejsce liczne przemieszczenia ludności, występowały również napięcia społeczne związane z nową władzą. W apelu skierowanym do sołtysów znalazło się polecenie, aby „zwrócić uwagę ludności o broni pozostałej po działaniach wojennych, aby się z tym delikatnie obchodziła, gdyż już były śmiertelne wypadki. Broni pozostałą w gromadzie należy oddać”². Na drugiej sesji sołtysów obecni byli również żołnierze Armii Czerwonej, ale ich głównym celem było zwerbowanie ludności do pomocy przy odbudowie linii kolejowej Grybów – Nowy Sącz. Z gminy Korzenna do pracy musiało się udać 650 ludzi i 17 furmanek³ (kto pracował z Koniuszowej – nie wiadomo). Z tego samego dokumentu dowiadujemy się, że wiosną 1945 roku przeprowadzono wymianę pieniędzy (500 złotych na *kenkartę*).

W tym okresie milicja powołana do zapewnienia porządku nie otrzymywała za pełnienie służby żadnego wynagrodzenia, poszczególne wsie – również Koniuszowa - były wyznaczane do żywienia funkcjonariuszy przez okres jednego tygodnia⁴.

Niestety – kontyngenty nie skończyły się wraz z okupacją – zastąpiły je tzw. *obowiązkowe dostawy*, inaczej nazywane *limitami*. Polegało to na obowiązku dostarczenia przez poszczególne wsie określonej w ogólnych rozdzielnikach ilości żywca, mleka, zboża itp. – w również określonych ogólnie cenach zbytu.

Po II wojnie światowej Koniuszową opuściło bardzo wielu mieszkańców w poszukiwaniu lepszych warunków życia – głównie na Ziemiach Odzyskanych. Rodzinom najbardziej potrzebującym oferowano pomoc finansową w formie atrakcyjnych kredytów. W tej sprawie prowadzona była zakrojona na szeroką skalę akcja propagandowa. W dokumentacji Gminnego Komitetu Przesiedleńczego w Korzennej znajduje się pismo z dnia 22 listopada 1948r. do Powiatowej Rady Społecznej w Nowym Sączu, w którym jest *lista delegatów z gromady Koniuszowa i Mogilna, gminy Korzenna, którzy reflektują na wyjazd celem upatrzenia sobie gospodarstwa na Ziemiach Odzyskanych*⁵. W piśmie tym wymieniono 5 mieszkańców Koniuszowej, którzy zgodzili się pojechać na Ziemię Odzyskaną, aby naocznie przekonać się o możliwościach związanych z osadnictwem. Po powrocie mieli podzielić się swoimi spostrzeżeniami z mieszkańcami gromady.

Z Koniuszowej na Ziemię Odzyskaną wyjechała po wojnie spora liczba mieszkańców. Wielu z nich już nie żyje – zostali pochowani z dala od swojej rodzinnej wsi. Niechaj to opracowanie będzie takim skromnym dowodem uczczeniem ich pamięci:

Damasiewicz Franciszka (z domu Bugara) i Tadeusz
Bugara Bernadeta
Bugara Emilia
Bugara Ignacy z żoną
Bugara Maria i Andrzej

¹ APK-NS. Nazwa zespołu *Gmina Korzenna. Protokoły z zebrań sołtysów gminy Korzenna 1950/51*. Sygnatura jedn.arch.GmKorz-40.

² *Tamże*.

³ *Tamże*.

⁴ *Tamże*.

⁵ APK-NS. Nazwa zespołu *Gmina Korzenna. Gminny Komitet Przesiedleńczy*. Sygnatura jedn.arch.GmKorz.-68.

Bugara Jan
Bugara Józef
Bugara Maria
Bugara Zbigniew
Gargula Wojciech
Gagor Franciszek
Gagor Władysław
Grzabel Maria
Grzabel Józef
Henk Józef i Maria
Kusiak Honorata (z domu Pach) i Eugeniusz
Kociołek Eugeniusz
Kožuch Helena
Kožuch Maria
Kožuch Weronika
Kožuch Wiktoria (z domu Bugara) i Benedykt
Ogorzałek Helena i Piotr
Piątkowski Jan
Poreba Maria i Józef
Sierotowicz Florianna i Tadeusz
Sierotowicz Józef
Sroka Stefan
Szarek Andrzej
Szarek Franciszek
Szarek Janina (z domu Bugara)
Szarek Józef
Szarek Władysław
Zwolenik Jan z żoną

W okresie powojennym władze gminne bardzo aktywnie włączyły się w działania służące poprawie trudnych warunków życia. Powołano bardzo wiele różnorodnych komisji, których celem było motywowanie mieszkańców do większej dbałości o obejście. Na przykład w każdej wiosce zostały powołane komitety gromadzkie celem przeprowadzania kontroli stanu sanitarnego gospodarstw. Jak wynika z protokołu posiedzenia Komisji Zdrowia, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 kwietnia 1951r. w Koniuszowej w takiej komisji pracowali: Stanisław Kożuch, Józef Henk i Jan Ruchała⁶. Komisje sprawdzały stan sanitarny obejść gospodarskich: zabezpieczenia studni z wodą pitną przed zanieczyszczeniami, wykonanie gnojowni itp. Akcje te były prowadzone systematycznie pod nazwą „wiosenna akcja sanitarna”. Komisja ta zajmowała się również najbiedniejszymi mieszkańcami gminy, „którzy są niezdolni do pracy i nie mają żadnego utrzymania”⁷.

W innej komisji działającej przy GRN w Korzennej działał mieszkaniec Koniuszowej Bronisław Gagor. Komisja nosiła nazwę „Komisja Rolno-Leśna”. Czym się zajmowała? Na przykład przyznawaniem materiałów do remontów szkół i urzędów z terenu gminy. Dla młodego pokolenia należy się kilka zdań wyjaśnienia: jest rok 1952. Przygotowując się do przeprowadzenia niewielkiego remontu zabudowań szkolnych w Koniuszowej nie można było wejść do składu budowlanego, wybrać potrzebnych materiałów i narzędzi. Należało napisać do Prezydium Gminnej Rady Narodowej zapotrzebowanie materiałowe na remonty – tak, jak zrobił to ówczesny kierownik naszej szkoły Antoni Opiat:

⁶ APK-NS. Nazwa zespołu *Gmina Korzenna. Sprawy komisji różnych. Teczka:Sprawy Komisji Zdrowia Pracy i Polityki społecznej*. Sygnatura jedn.arch.GmKorz.-69.

⁷ Tamże.

Przesyłam w załączeniu zapotrzebowanie materiałowe na remont bieżący dla tut. szkoły na rok 1953 wzór nr 2 oraz poniżej zużycie tego materiału:

Chodnik koło szkoły betonowy (krawężniki już są)	- 1t.cementu,
Gnojownia	- 1t.cementu,
Słupy do siatki ogrodzeniowej	- 1t.cementu,
Wapno do remontu	- 0,3t.
Gwoździe do siatki ogrodzeniowej i ławek	- 20 kg
Siatki ogrodzeniowej	- 500 kg
Desek do budowy 10 ławek, przydach koło stajni gospodarczy na słomę i sieczkarnię oraz 2 stoły	- 3m ³
Malowanie olejne 6m ² zniszczonych ścian	- 6 kg farby olejnej

Takie zapotrzebowanie rozpatrywała komisja, a następnie przydzielała materiał lub nie przydzielała - w zależności od ilości jaką dysponowała. Powyższe zapotrzebowanie nie było pozytywnie rozpatrzone, ponieważ ogrodzenie wokół szkoły wykonane zostało dopiero w latach siedemdziesiątych.

Komisja Rolno-Leśna zajmowała się również organizowaniem pomocy sąsiedzkiej udzielanej małorolnym gospodarzom, co miało doprowadzić do wykonania zasiewów i zebrania plonów zgodnie z opracowanymi (lub narzuconymi przez władze powiatowe) planami. Wiązało się to z obowiązkowymi dostawami płodów rolnych przez rolników z każdej gromady. W protokole z kontroli gromady Koniuszowa 25 kwietnia 1951r. jest zapis: *Obsiany jest w procentach: jęczmień 98%, owies 98%, ziemniaki 25%, pszenicy jarej nie ma, buraki 2%. Z pomocy sąsiedzkiej w gromadzie Koniuszowa korzystało ośmiu małorolnych gospodarzy. Siewników prywatnych nie ma, siewy wiosenne wykonano ręcznie. Grunty wszystkie będą obsiane, odlogów nie będzie. Nawozów sztucznych było mało. Na tym zakończono kontrolę. Porębski Antoni, Franciszek Kożuch [podpisy]*⁸.

W kolejnym organie działającym przy GRN w Korzennej Komisji Kontroli Społecznej pracował Benedykt Kożuch, który w dokumentach figuruje jako *Instruktor Gminnej Komisji Kontroli Społecznej*. Oprócz niego w skład tego zespołu wchodził (1948-49): Jan Kasprzyk z Korzennej, Jan Kożuch z Korzennej, Jan Grygiel z Wojnarowej i Jan Jurek z Lipnicy Wielkiej⁹. Kontrolowano sołtysów poszczególnych gromad, rozpoznawano sytuację wsi, badano upolitycznienie itd. Z protokołu kontroli sołtysa Koniuszowej Franciszka Kożucha możemy się dowiedzieć, że *na terenie gromady istnieją partie polityczne SL i PSL oraz ZMP, między którymi istnieje zgoda i współpraca*¹⁰. O pracy tej komisji w zakresie budowy szkoły w Koniuszowej będzie mowa w dalszej części pracy.

Jeszcze inna komisja, w której pracował mieszkaniec Koniuszowej to Gminna Komisja Oświatowa, w skład której wchodził (1948-49)¹¹: Bronisław Rój kierownik szkoły w Mogilnie, Jan Kasprzyk rolnik z Korzennej, Józef Jarzab rolnik z Posadowej i Piotr Sopalski rolnik z Koniuszowej¹². Jak pisze wójt gminy Jan Wojtarowicz w piśmie z dnia 21 lipca 1948r. do Inspektora Szkolnego w Nowym Sączu *Gminna Komisja Oświatowa wykazała dużą aktywność na terenie szkol. interesując się całokształtem życia oświatowego, potrzebami szkol., ich budżetami itp. W dużej mierze przyczyniła się do poprawienia*

⁸ APK-NS. Nazwa zespołu *Gmina Korzenna. Sprawy komisji różnych*. Teczka: *Sprawy Komisji Rolno-Leśnej*. Sygnatura jedn.arch.GmKorz.-69

⁹ APK-NS. Nazwa zespołu *Gmina Korzenna. Sprawy komisji różnych. Akta Komisji Kontroli Społecznej*. Sygnatura jedn.arch.GmKorz.-69.

¹⁰ *Tamże.*

¹¹ APK-NS. Nazwa zespołu *Gmina Korzenna. Sprawy komisji różnych*. Teczka: *Gminna Komisja Oświatowa*. Sygnatura jedn.arch.GmKorz.-69.

¹² W większości dokumentów gminnych nazwisko pisane jest błędnie jako Sapalski. Również w książkach J.Bieńka.

*frekwencji w szkołach. (...) odbywa zebrania w każdym miesiącu*¹³. Oprócz spraw wymienionych w cytowanym piśmie komisja ta zajmowała się walką z analfabetyzmem. Kierownicy szkół składali comiesięczne sprawozdania, w których wymieniali uczniów, którzy nie uczęszczali na zajęcia lekcyjne. Na podstawie tych sprawozdań udzielano rodzicom kar pieniężnych. Jak wynika ze sprawozdania kierowniczkii szkoły Genowefy Kożuch na przykład za miesiąc listopad 1949r. zajęcia lekcyjne opuszczało 9 uczniów. Jakie były za to kary?

Opuszczenie 5-6 dni lekcji	- 200 złotych
Opuszczenie 7-8 dni lekcji	- 300 złotych
Opuszczenie 11 dni lekcji	- 400 złotych

Z dokumentacji Komisji Urządzenia Osiedli można uzyskać informację, że w 1951 r. było w Koniuszowej 11 budynków mieszkalnych „w stanie bardzo złym grożące zawaleniem”¹⁴.

Gminna Komisja Drogowa przy Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Korzennej była ciałem niezwykle ważnym dla mieszkańców Koniuszowej, którym bardzo dotkliwie dokuczał brak drogi dojazdowej do Łęki. Błoto przez większą część roku było tak duże, że trudno było dojechać furmanką, a nawet przejść pieszo. Długo trwały starania o wybudowanie tej drogi. Mieszkańcy włożyli wiele pracy fizycznej w wybudowanie tego połączenia drogowego w formie tzw. czynów społecznych.

Czasy, o których mowa w tym miejscu, to okres stalinizmu, kiedy do rangi święta państwowego urastały urodziny głowy państwa. W 1952 roku z takiej okazji obywatele poszczególnych gromad podejmowali różnorodne zobowiązania. W protokole zebrania mieszkańców jednej z wiosek naszej gminy znalazł się wielce wyszukany tytuł dla bohatera tego święta: *w związku z 60-tą rocznicą urodzin naszego Wodza całej Polski Ludowej i Wielkiego Przyjaciela Chłoptwa Ob.Bolesława Bieruta*.

Na zebraniu w dniu 15 marca mieszkańcy Koniuszowej postanowili również uczcić wodza i zbudować prowizoryczny most w Łęce. Ale ten podniosły nastrój został przez mieszkańców naszej wsi skutecznie obniżony, ponieważ *obywatele wszyscy podnieśli, że brakuje blaszek do pługów 100szt., sztabki do bron 80, rafy na koła do wozu 80, rafki na kolce 60, pługów 20, 10 bron, łańcuchy (hamulce) 50szt., 200 sztuk łańcuchów na bydło, widły 80 sztuk, 100 wiader, śruby do pługa 200 sztuk, gwoździe 200 kg (80-siatki i setki), naczynia kuchenne blaszane 100 sztuk, puszki blaszane do mleka 50 sztuk, miednice 100 sztuk*¹⁵. Ten dodatkowy „prezent” naszych mieszkańców doskonale ilustruje ogromne braki w zaopatrzeniu w podstawowe przedmioty niezbędne w gospodarstwach.

W planie robót szarwarkowych¹⁶ na 1953r. zaplanowano 725 dniówek na zwirowanie, kopanie rowów i budowę mostu na granicy Koniuszowa-Łęka¹⁷. Drogę pokryto nawierzchnią asfaltową najpierw do skrzyżowania z drogą do Piątkowej, a dalszy odcinek wykonano dopiero w połowie lat osiemdziesiątych.

¹³ APK-NS. Nazwa zespołu *Gmina Korzenna. Sprawy komisji różnych*. Teczka: *Gminna Komisja Oświatowa*. Sygnatura jedn.arch.GmKorz.-69.

¹⁴ APK-NS. Nazwa zespołu *Gmina Korzenna. Sprawy komisji różnych*. Teczka: *Sprawy Komisji Urządzenia Osiedli*. Sygnatura jedn.arch.GmKorz.-69

¹⁵ APK-NS. Nazwa zespołu *Gmina Korzenna.Protokoły z zebrań gromadzkich należących do gminy Korzenna*.Gm.Korz.-41.

¹⁶ Szarwark – *obowiązek dostarczania ludzi i sprzężaju do robót publicznych, np. do budowy i naprawy dróg nakładany przez państwo (zwykle przez organy samorządu) na ludność wiejską; praca wykonywana w ramach tego obowiązku (SJP)*.

¹⁷ APK-NS. Nazwa zespołu *Gmina Korzenna. Sprawy Komisji Gminnej Rady Narodowej 1953 rok*. Sygnatura jedn.arch.GmKorz.-69

Niektóre sprawy, jakimi zajmowały się komisje, wydają się dziś nieco zabawne. W protokole Gminnej Komisji Rolnej z dnia 6 marca 1950r., w której uczestniczyło 14 zebranych, możemy przeczytać, że jeden z uczestników posiedzenia zapytał o *stan zamyszenia terenu, na co były głosy, że myszy są, lecz w bardzo małych ilościach*¹⁸.

Podobne zagadnienia znalazły się nawet w posiedzeniach Prezydium Gminnej Rady Narodowej. Na przykład w punkcie 5 porządku posiedzenia w dniu 27 lutego 1950r. możemy przeczytać: *omawiana kilkakrotnie na zebraniach sprawa trutki na szczury została poruszona przez ob. Wójta gminy. Trutka ta została przydzielona przez Związek Bojowników o Wolność i Demokrację w Krakowie. Powiedział, że to jest akcja ogólnopństwowa, bardzo ważna dla rolników, jednakże w naszej gminie zaniedbana. Rozprowadzanie trutki napotyka na trudności ze strony rolników, którzy albo mało albo wcale nie chcą jej kupować. Władza powiatowa wydała w tej sprawie cały szereg osobnych zarządzeń, a wójt jest zobowiązany do sprawnego przeprowadzenia tej akcji. Postanowiono powyższą sprawę przedstawić do dyskusji plenum rady i powzięcia w tej sprawie odpowiednich wniosków*¹⁹.

Dla mieszkańców Koniuszowej rok 1964 był bardzo ważny. To wtedy rozpoczęto działania na rzecz elektryfikacji wsi. Pod koniec grudnia lub na początku stycznia 1965 roku na zebraniu wiejskim wybrany został Komitet Elektryfikacji Wsi w składzie:

Tomasz Zwoliński – przewodniczący

Michał Kociołek – skarbnik

Zofia Zwolińska – sekretarz

Wojciech Sierotowicz – członek

Jan Rola - członek

Jan Gagor – członek

Jak pisze Tomasz Zwoliński w kronice szkoły: „w grudniu [1965 roku] przed świętami zabłyśły żarówki ku ogólnej, niespotykanej radości mieszkańców wsi”²⁰.

Gazyfikacja Koniuszowej odbywała się na bardzo podobnych zasadach. Powołano Komitet Gazyfikacji Wsi, w skład którego weszli:

Aleksander Bacia

Tadeusz Gajewski

Stanisław Gagor

Jan Rola

Jan Ruchała

Stanisław Szarek

Stanisław Szlag

Komitet zajmował się zbiórką pieniędzy od mieszkańców na wykonaniu gazociągu, uzgadniał z właścicielami gruntów zgody na przeprowadzenie wykopów, nadzorował prace koparek itp. Gazyfikację zakończono 1993 roku.

Na telefonizację i wodociąg mieszkańcy również wpłacali pieniądze, ale prace wykonywały specjalistyczne firmy.

Do czasu telefonizacji Koniuszowej, tj. do roku 1993 był w Koniuszowej jeden aparat telefoniczny znajdujący się w szkole (drugi zainstalowała właścicielka zakładu produkcyjnego „Barbara”). Połączenie odbywało się nie tak jak obecnie: poprzez wykręcanie

¹⁸ APK-NS. Nazwa zespołu *Gmina Korzenna. Sprawy komisji różnych*. Teczka: *Sprawy Komisji Rolno-Leśnej*. Sygnatura jedn.arch.GmKorz.-69.

¹⁹ APK-NS. Nazwa zespołu *Gmina Korzenna. Protokoły z posiedzeń prezydium GRN*. Sygnatura jedn.arch.GmKorz.-71

²⁰ W *Kronice parafii Mogilno*, t. II, s.89 znajduje się informacja: *Cała parafia została zelektryfikowana od września – grudnia 1966. Przy kościele nie robiono nic, bo on został zelektryfikowany wcześniej, świeciliśmy swoim agregatem*.

numeru na tarczy lub naciskanie przycisków, ale poprzez kręcenie korbką znajdującą się z boku aparatu. Wtedy zgłaszała się centralka znajdująca się na poczcie w Mogilnie, gdzie pracowała kierowniczką z Koniuszowej Krystyna Poręba (z domu Adamczyk)²¹, która łączyła rozmowę z abonentem w innej miejscowości. Jeżeli ktoś chciał rozmawiać przez telefon po czasie pracy poczty w Mogilnie, rozmowa była łączona przez centralę w Korzennej. O trudnościach z połączeniami telefonicznymi, dramatycznymi lub zabawnymi sytuacjami w czasie przeprowadzania rozmów, można by napisać powieść: przy złej słyszalności pośredniczyły w rozmowie panie pracujące w centralkach w Mogilnie i Korzennej, które były zresztą bardzo miłe, cierpliwe i uczynne. Taka rozmowa miała przebieg jak w zabawie w „głuchy telefon” – czasem pośredniczyły w rozmowie dwie lub trzy panie z central telefonicznych. Prowadzenie dialogu łatwo sobie wyobrazić.

Ciekawym jest również przełom roku 1994/1995. Był to czas tzw. galopującej inflacji²². Obracało się wówczas w domach rodzinnych gotówką liczoną w milionach złotych. Dla przykładu: nauczyciel w Szkole Podstawowej w Koniuszowej z dwunastoletnim stażem (mój przykład) otrzymywał 1 września roku 1994 uposażenie zasadnicze w wysokości 3675000 złotych – to nie jest pomyłka: słownie: trzy miliony sześćset siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych!²³ Przez pewien okres w życiu byłem milionerem! Od stycznia następnego roku wprowadzono tzw. denominację, która polegała na – mówiąc najprościej – „odcięciu czterech miejsc od końca”. W ten sposób z banknotu o nominale 10000 zł powstała „dzisiejsza złotówka”. Posługując się w dalszym ciągu przykładem moich zarobków – w dniu 1 stycznia 1995r. otrzymałem wynagrodzenie zasadnicze w wysokości 367 złotych i 50 groszy. I tak Kazimierz Gargula przestał być milionerem ...

Dziś w porównaniu do lat międzywojnia i okresu po II wojnie światowej struktura wsi uległa całkowitej zmianie. Liczba rodzin utrzymujących się z pracy na roli stanowi bardzo niewielki odsetek (patrz wykresy 6 i 7).

Z uwagi na słabe uprzemysłowienie regionu, dla większości mieszkańców źródłem utrzymania jest praca w Nowym Sączu i okolicy – głównie w sektorze usługowym, handlu, w stosunkowo niewielkich przedsiębiorstwach produkcyjno-handlowych. Koniuszowiaczy to bardzo przedsiębiorczy ludzie: duża grupa mieszkańców w trosce o zapewnienie dobrych warunków życia swoich rodzin znajduje zatrudnienie za granicą. Inną grupę stanowią właściciele przedsiębiorstw, z których największe, to:

- ✓ Przedsiębiorstwo Robót Ogólnobudowlanych - Jan Waz
- ✓ Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „Barbara”
- ✓ Sklepy spożywczo-przemysłowe - Jacek Fornagiel

²¹ Krystyna Poręba przepracowała na poczcie okres od 1971r. do 2007r.

²²Inflacja – ekon. nieproporcjonalnie silny i stosunkowo szybki ogólny wzrost cen, często z powodu powiększenia się liczby pieniędzy w obiegu w stosunku do liczby towarów i usług na rynku (SWO).

²³ Monitor Polski z 1994r., Nr 29,poz.239.